

tegengehouden. Duitsland lijkt zo vlak na de Eerste Wereldoorlog op weg naar een burgeroorlog. In Rusland wordt er een felle burgeroorlog uitgevochten tussen de Bolsjewieken en de Witten, waar uiteindelijk na een lange strijd de Bolsjewieken de overwinning zullen opeisen.

De periode van 1918-1923 werpt ook positieve schaduwen vooruit. De Republiek van Weimar vormt een opmaat tot de Bondsrepubliek zoals deze zal ontstaan na de Tweede Wereldoorlog, de Volkenbond vormt de opmaat tot de Verenigde Naties. De zwarte Amerikanen hopen op emancipatie, zeker na de heldenontvangst van de *Harlem Hellfighters*. Deze zwarte militairen krijgen in hun thuisstad een waar heldenonthaal. De zwarte emancipatie komt pas echt op gang in de jaren vijftig en zestig, maar de kiem wordt al wel direct na de Eerste Wereldoorlog gelegd, zo toont

Schönpflug aan. De onafhankelijkheidsstrijd van de koloniën wordt ook al in gang gezet, lees je door de ogen van Gandhi en Ho Chi Minh. Ook van deze onafhankelijkheidsstrijd worden pas de vruchten geplukt na de Tweede Wereldoorlog.

Schönpflug laat in dit boek zien dat de visie op geschiedenis zoals we die kennen uit schoolboeken of documentaires altijd een reconstructie is, die vooral wordt gevormd door jaartallen, hoofdrolspelers of door kantelpunten in de geschiedenis. De schrijver kiest ervoor om deze periode in de geschiedenis op een andere wijze te beschrijven door gebruik te maken van dagboeken, brieven en memoires van ooggetuigen. Dit zorgt niet voor een objectieve kijk op deze periode (voor zover je natuurlijk objectief naar geschiedenis kunt kijken), maar wel voor een fascinerend boek. Door gebruik te maken van verschillende verhalen en invalshoeken, krijg je een bijzondere vorm van non-fictie. De manier van schrijven lijkt op de schrijfwijze van Geert Mak, maar Schönpflug gaat een stapje verder. De auteur noemt het zelf een 'scenische manier' van schrijven. Het boek leest als een film met verschillende verhaallijnen die je de sfeer laten proeven van de periode direct na de Eerste Wereldoorlog. Deze filmische manier van schrijven zorgt voor een pakkend, spannend en meeslepend boek; ik kon het moeilijk weggleggen.

Als ik dan toch iets negatiefs over het boek moet melden, dan is het misschien dat de vele verhaallijnen en vele personen af en toe voor verwarring zorgen. Ik moest soms terugbladeren om op te zoeken wie een persoon ook alweer was. Maar dat is dan ook echt het enige negatieve puntje dat ik kan ontdekken. Het boek geeft vooral veel stof voor anekdotes en korte persoonsgeschiedenissen, en bijzondere invalshoeken die je in de les kunt gebruiken.

Saskia Groot

Op zoek naar een blinde vlek

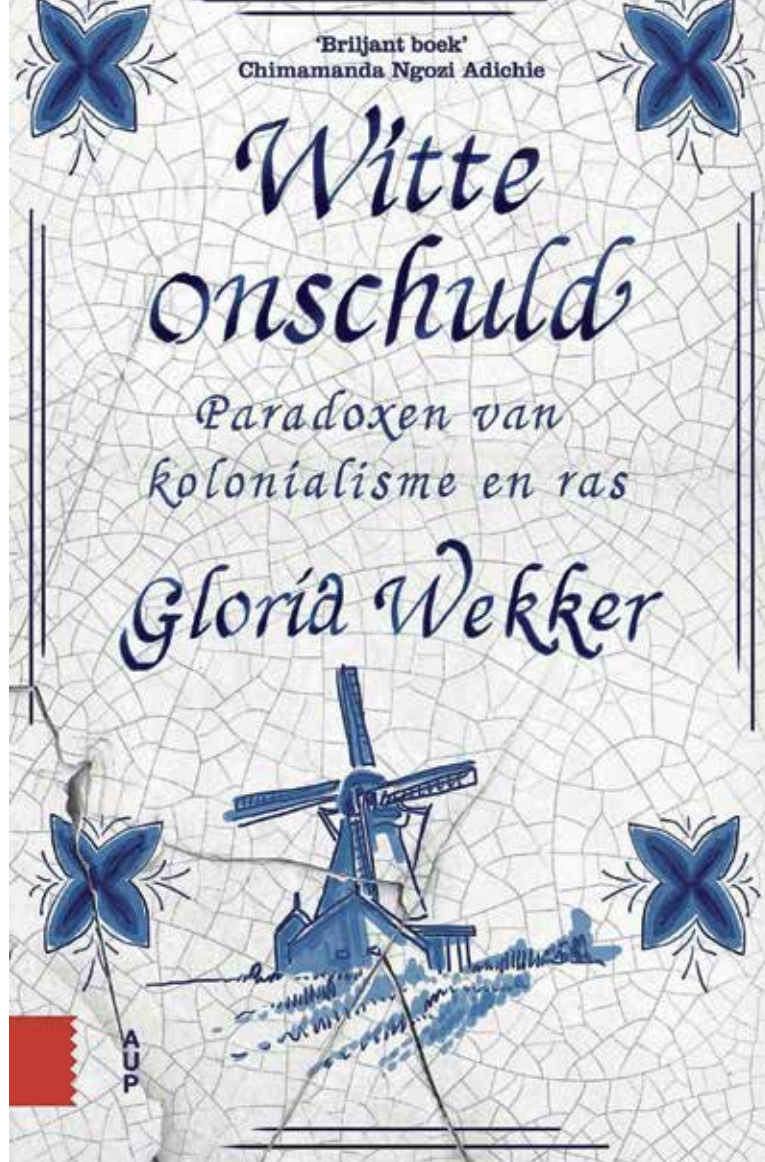
Zo af en toe zijn er boeken waarbij je jezelf tijdens en na afloop van lezing afvraagt hoe je je tot het onderwerp van het boek verhoudt. Het gaat er dan niet alleen om wat je van het boek vindt of het goed geschreven is of dat het nieuwe kennis aan het jouwe toevoegt. Het gaat verder. In het geschrift worden vragen gesteld of kwesties aangehaald die je aan het denken zetten. Wat vind ik van de genoemde argumenten? Welke tegenargumenten heb ik? Hoe zit dit bij mij? *Witte onschuld* is zo'n boek. Het is een boek waarmee je in discussie wilt, dat irriteert. Het daagt uit om verder te denken. Je zou willen dat de auteur binnenkort een lezing houdt en dat je jouw instemming kan uiten én dat je met haar – Gloria Wekker – in discussie kan gaan. Wekker schrijft het niet, maar ik vermoed dat dit precies is wat zij beoogd: denk na en uit je over de *Paradoxen van kolonialisme en ras*.

Gloria Wekker is emeritus hoogleraar Gender en Etniciteit aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht. *Witte onschuld* is de vertaling van het eerst in de Verenigde Staten gepubliceerde *White Innocence*. Het is geschreven omdat 'ik eerst en vooral wil bijdragen aan het internationale onderzoek naar de vraag hoe postkoloniale culturen op een dekoloniale en inter-sectionele manier bestudeerd kunnen worden' (p. 236). Wekker verbaasde zich over 'de blindheid in Nederland ten opzichte van het eigen imperiale verleden, als het ging om discussies over de multiculturele samenleving, integratie van minderheden en alledaags racisme, en ik ervoer de urgentie van zo'n dekoloniaal debat in Nederland, maar ook in Europa als geheel, heel hoog' (p. 236). Wekker, recent winnaar van

1918. Het jaar van de dageraad. Daniel Schönpflug (De Bezige Bij, Amsterdam 2017), 320 blz., € 24,99

de Joke Smitprijs, benadrukt dat het een academisch boek is. Een 'sleutelinzicht' van het boek is echter dat het 'koloniale verleden niet alleen consequenties heeft voor afstammelingen van gekoloniseerd en migranten, maar voor *alle* [cursivering in het boek] Nederlanders, ook witte' (p. 237). Wat is dan de kern van het boek, wat alle Nederlanders zouden moeten weten? Het is niet moeilijk om daar achter te komen. Of het nu om de inleiding, over homonostalgie, de Zwarte Piet-discussie of de ontvangst van *White Innocence* gaat, in ieder deel van het boek wordt benadrukt dat Nederlanders ten onrechte van zichzelf denken dat zij een 'kleine maar rechtvaardige, ethische natie zijn; kleurenblind en dus vrij van racisme; als inherent superieur op moreel en ethisch terrein, en dus een gidsland voor andere volkeren en naties' (p. 9). De achtergrond hiervan is 'vierhonderd jaar imperiale heerschappij die een cruciale maar niet onderkende rol heeft gespeeld in de dominante processen van betekenisgeving die tot nu toe in de Nederlandse samenleving hebben plaatsgevonden' (p. 10). Wekker geeft hier in de loop van haar boek vele voorbeelden van, waarbij eigen voorbeelden centraal staan. In die zin doet het mij denken aan participatieve observatie, een techniek die vooral toegepast wordt in de culturele antropologie. De onderzoeker neemt deel aan het proces van het te onderzoeken subject, in dit geval de Nederlandse maatschappij. Wekker is oorspronkelijk opgeleid als cultureel antropoloog. *Witte onschuld* is geen gemakkelijk geschreven boek. Wekker is geen makkelijk te lezen auteur. Dat ligt aan haar wijze van schrijven en aan de wijze van poneren. Keer op keer worden zeer op elkaar gelijkende conclusies getrokken. Het is daarbij de vraag of Nederlanders nog steeds in 'overweldigende mate' het zelfbeeld hebben van een tolerant, ethisch rechtvaardig land dat vrij

Witte onschuld.

Paradoxen van kolonialisme en ras. Gloria Wekker (Amsterdam University Press, Amsterdam 2018), 343 blz., € 22,99

is van racisme. Dat houdt moeilijk stand sinds de successen van LPF en PVV, de virulente afwijzing van het mogelijke kleurverschieten van Zwarte Piet of de reacties op Sylvana Simons (voorbeelden die Wekker aanhaalt). Dat honderden 'reaguurders' abjecte zaken te berde brengen, dat columnisten zichzelf in een slachtofferrol manoeuvreren, wil allemaal nog niet zeggen dat daarmee 'de natie' wordt vertegenwoordigd. Ook kritiek, zoals in deze alinea verwoord, wil niet zeggen dat schrijver dezes hiermee laat zien dat hij een stereotiepe, oudere, witte – het gebruik van het woord 'blank' is uit den boze – man is. Wat kunnen historici en docenten geschiedenis met *Witte onschuld*? Wekker citeert met instemming Remco Raben, bijzonder hoogleraar koloniale en postkoloniale literatuur- en cultuurgeschiedenis aan de UvA: 'Willen wij niet blijven steken in een aanklacht tegen kolonialisme en ontkenning,

dan zullen we veel preciezer moeten nagaan hoe het koloniale verleden in onze hoofden is verankerd, hoe onze culturele codering tot stand is gekomen. Het vergt een soort van historisch-sociaal-psychologische anamnese die niet gemakkelijk uit te voeren zal blijken, maar die noodzakelijk zal zijn voor ons maatschappelijk debat' (p. 265-266). Het zal niet verbazen dat Wekker vindt dat de aandacht voor het 'imperiale verleden' tekortschiet. Wekker beschrijft dit als een 'blinde vlek', die voorkomt dat multiculturalisme wordt verwezenlijkt (p. 27-28). Dat kunnen docenten geschiedenis zien als een opdracht. Dat er iets te bereiken valt, beschrijft ze op het einde van haar boek (p. 255): 'Met name het feit dat ik jongeren (en ouderen) een taal gegeven heb om over ras in Nederland te praten, zoals me van verschillende kanten verteld is, weegt zwaar.'

Ger Jan Onrust